

Et forbedret sosialt sikkerhetsnett for selvstendig næringsdrivende

Jfr møte med AID mandag 21. mars 2022.

Arbeidslivspolitikken er viktig for Creos medlemmer. Spesielt for alle våre selvstendig næringsdrivende medlemmer. Mange kunstnere og kulturarbeidere opplever at de ikke får arbeidsoppdrag uten å måtte ta dem i egen næring. I mange av disse situasjonene er dette snakk om «uekte» og påtvungne næringsoppdrag. Hvis man krever å være lønsmottaker/ansettes risikerer man at oppdraget gis til en annen. Konsekvensen av å være selvstendig næringsdrivende er at man mister trygderettigheter, står uten yrkesskedeforsikring og at arbeidsmiljøloven og fremforhandlede tariff- og normalavtaler ikke gjelder. Det er derfor svært bra at regjeringen her melder at de vil utrede og forbedre sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende (Hurdalsplattformen). Dette er et område som er svært viktig for Creo, og noe vi har brukt mye tid og krefter på å få forbedret.

Selvstendig næringsdrivende tar en høy personlig risiko, både økonomisk og for oss kulturarbeidere; kunstnerisk. Sårbarheten og manglende i de sosiale rettighetene har blitt ekstra tydelige de siste to årene, med regjeringens nedstengninger som følge av koronaepidemien. Men også i en tilnærmet normalsituasjon er forskjellene for store, spesielt i situasjoner som følge av svangerskap, sykdom, uforutsette økonomiske svingninger og kriser, og virkningene av internasjonale hendelser som krig og andre katastrofer.

Under pandemien ble det på rekordtid etablert en egen inntektssikring for selvstendig næringsdrivende og frilansere; «Midlertidig forskrift om kompensasjonstiltak til selvstendig næringsdrivende og frilansere som har mistet inntekt som følge av utbrudd av covid-19». Den kom på plass i midten av mars 2022, og er gyldig ut mars 2022. Den kom på plass nettopp fordi Stortinget så at inntektssikringen til selvstendig næringsdrivende og frilansere er vesentlig dårligere enn for andre. Begrunnelsen for innføringen var at det var behov for en egen inntektssikring til en gruppe sysselsatte som ikke har dagpengerettigheter. De selvstendig næringsdrivende og frilansere har også hatt utvidet rett til sykepengene fra folketrygden i denne perioden.

Creos erfaringer fra de siste to årene, og tidligere, er at det er store hull i det sosiale sikkerhetsnettet for denne gruppen. Det viser også – etter vårt syn – et stort behov for å forbedre sosiale rettigheter for denne gruppen med andre i inntektsgivende arbeid.

Dersom man ikke sørger for en slik sikringsordning, risikerer alle de som skaper disse jobbene – og alle de kunst- og kulturopplevelsene som følger med – å være mye mer sårbare enn andre yrkesgrupper dersom de mister inntektsgrunnlagene sine. Samfunnet risikerer at færre velger å starte egen virksomhet. Det gjør også at man ikke utnytter det potensialet som finnes for nyskaping og ny kunst.

I en slik ordning er det mange momenter og variabler det må tas hensyn til, og vi i Creo vil her peke på noen av disse, i ikke-prioritert rekkefølge:

- Vi ser i utgangspunktet oss for oss en ordning basert på den ordinære dagpengeordningen. Den er etablert, den har tydelige regler for inntreden i ordningen, og en definert sluttdato.

Det bør utredes om det er mulig å innlemme selvstendig næringsdrivende i dagpengeordningen, eller om det bør opprettes en tilsvarende dagpengeordning for denne gruppen

- En kunstner, en musiker, danser eller annen utøvende og skapende kunstner, er typisk avhengig av daglig øving og/eller trening. Det må avklares hvordan denne helt nødvendige aktiviteten ikke skal meldes inn som inntektsgivende aktivitet i meldekortsystemet. Det må undersøkes om NACE-koder kan brukes til å avgrense hvem som skal melde hvilken aktivitet inn på meldekortet. Det er viktig at avkortning i ytelse som resultat av å måtte føre aktivitet som ikke er inntektsgivende, som egenøving og lignende på meldekortet, ikke får som konsekvens at næringsdrivende innen kunst- og kultursektoren ikke klarer å returnere til eget yrke.
- Det må avklares hvilket inntektsgrunnlag som skal meldes inn som grunnlag for den enkeltes dagpengeytelser. Det bør også tas hensyn til eventuelle inntektsendringer (beregningsgrunnlag som ikke representerer faktisk inntekt) ved fastsettelse av beregningsgrunnlaget.
- Det må utredes hvordan denne ordningen kan finansieres, en oppdragsgiveravgift kan være en løsning her.
- Kunstnerøkonomien avviker ofte fra andre ordinære næringsdrivende da en ofte jobber prosjektbasert. Dette kan innebære lange perioder uten inntekter, og med bare utgifter/investeringer, samt perioder med mye inntekter. Dette må tas hensyn til når det gjelder fastsettelse av beregningsgrunnlag.
- Det må avklares hvordan brukerne skal dokumentere tap av arbeidstid.

Avslutningsvis er det viktig å minne om at kunstnere og kulturarbeidere i svært stor grad baserer sitt yrkesliv på en «lappetepeøkonomi» med en kombinasjon av ulike tilknytnings- og inntektsformer. Mange er ikke «rene» næringsdrivende, men kombinerer næringsinntekt med midlertidige ansettelser, små faste stillinger og frilansoppdrag. Et sosialt sikkerhetsnett for selvstendig næringsdrivende må ta høyde for dette, slik at man ikke risikerer at en styrking av rettigheter som selvstendig næringsdrivende får utilsiktede negative konsekvenser når den kombineres med andre sosiale ordninger.

I arbeidet med den midlertidige ordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere hadde vi tidlig noen innspill på detaljer, innretning og ordlyd. Dette innspillet ligger vedlagt, da det peker på en god del utfordringer som også kan være aktuelle å se på i en permanent ordning. Dette innspillet ligger vedlagt her.

Med vennlig hilsen

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur

Vedlegg; Brev av 27.03.2020 sendt til Arbeids- og sosialdepartementet m fl

Arbeids- og sosialdepartementet

Oslo 27.03.2020

Likelydende brev sendt Kulturdepartementet, Finansdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, søndag den 22.03.2020.

NØDVENDIGE AVKLARINGER I FORBINDELSE MED MIDLERTIDIG KOMPENSASJONSORDNING FOR SELVSTENDIG NÆRINGSDRIVENDE, VEDTATT AV STORTINGET MANDAG 16.03.2020.

I forbindelse med endring av smittevernlovens § 4-1 og det påfølgende forbudet mot kulturelle arrangementer med hensikt til hindre smitte av coronaviruset, har selvstendig næringsdrivende musikere og kunstnere opplevd at deres inntekter har forsvunnet over natten. Som et økonomisk kompensasjonstiltak vedtok stortinget mandag 16. mars 2020 en kompensasjonsordning for selvstendig næringsdrivende. Ordningen går ut på at selvstendig næringsdrivende skal motta 80 % av beregningsgrunnlaget fra dag 17. Beregnings-grunnlaget for ordningen er gjennomsnittet av de siste tre års inntekt med en øvre grense på 6 G.

For å kunne få denne nødvendige ordningen raskt i stand, mener Creo at følgende punkter er avgjørende å få avklart:

Hvem kvalifiserer til ordningen?:

I Stortingets vedtak er den midlertidige kompensasjonsordningen beregnet på selvstendig næringsdrivende. Ansatte og frilansere (ikke-ansatte lønnsinntakere) er allerede dekket av dagpengeordningen i folketrygdloven. I folketrygdlovens § 1-10 defineres selvstendige næringsdrivende som: «... enhver som for egen regning og risiko driver en vedvarende virksomhet som er egnet til å gi nettoinntekt.»

Creo har flere medlemmer som driver aksjeselskap, men som ikke er ansatt i eget AS. Det må avklares om disse også er omfattet av den nye kompensasjons-ordningen.

Det er videre et spørsmål om man må være registrert hos skatteetaten som selvstendig næringsdrivende, og om bekreftelse fra skatteetaten kreves ved søknad.

Når det kommer til vilkår for å kvalifisere til inntektsordningen må det avklares om det skal legges til grunn samme, eller lignende, betingelser som ved dagpenger for lønnsinntakere. Etter endringen av vilkårene for å motta dagpenger etter folketrygdloven, må søkeren ha hatt en minsteinntekt fra lønnet arbeid på minst 0,75 ganger folketrygdens grunnbeløp (G) de siste 12 avsluttede kalendermånedene, eller minst 2,25 ganger folketrygdens grunnbeløp (G) i løpet av de 36 siste avsluttede kalendermånedene. Det er videre et krav for dagpenger at har fått redusert arbeidstiden din med minst 40 prosent og at du har redusert arbeidsinntekt. Hvis det skal legges til grunn lignende kvalifikasjonskrav for å kunne motta kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende, er det etter Creos mening nødvendig at kravene til inntekt de siste 12 eller 36 månedene ikke settes høyere enn minsteinntekten for lønnsinntakere i dagpengeordningen.

- *Creo ber Stortinget/NAV om å avklare nærmere de konkrete vilkårene for å motta den midlertidige kompensasjonsordningen. Vi ber videre om en klargjøring av hvilke typer dokumentasjon som skal fremlegges ved søknad.*

Beregningsgrunnlag

Beregningsgrunnlaget for ordningen er gjennomsnittet av de siste tre års inntekt. Spørsmålet er om «de siste tre år» betyr de siste tre kalenderår eller om det betyr de siste tre ferdiglignede årene, slik beregningsgrunnlaget for sykepenger til selvstendig næringsdrivende tar utgangspunkt i.

- *Hvis beregningsgrunnlaget tar utgangspunkt i de tre siste kalenderårene, ber vi om en avklaring om hvordan inntekt fra år som ikke er ferdiglignet skal dokumenteres.*
- *Hvis beregningsgrunnlaget tar utgangspunkt i de tre siste ferdig lignede årene, ber vi om at det legges inn hjemmel for å ta hensyn til inntektsendring ved stadfesting av beregningsgrunnlag.*

De siste tre ferdiglignede årene er per dags dato 2016, 2017 og 2018. Våre medlemmer kan ha opplevd store inntektsendringer i 2019 og starten av 2020, og det må derfor være anledning til å ta hensyn til inntektsendring, på samme måte som ved beregning av grunnlag ved sykepenger, slik at utbetaling av kompensasjonsordningen vil være representativ for inntekten som er bortfalt pga. coronaviruset.

- *Hvis kompensasjonsordningen skal ta hensyn til en slik inntektsendring, ber vi om avklaring på hva slags dokumentasjon som skal legges ved søknaden for å dokumentere den aktuelle endring.*

Det foreslås her, på samme måte som ved inntektsendring ved beregning av sykepenger for selvstendig næringsdrivende, at følgende dokumentasjon skal legges til grunn:

- *oversikt over innbetalt forskuddsskatt*
- *likning som ennå ikke er utlagt*
- *oppgave fra regnskapsfører eller revisor dersom den inneholder opplysninger om pensjonsgivende årsinntekt*

Videre må det tas hensyn til de næringsdrivende som ikke kan vise til inntekt de tre siste årene, slik at de også omfattes av ordningen.

Problematikk rundt dag 1 i forhold til dag 17

Kompensasjonen etter ordningen er som beskrevet over 80 % av beregningsgrunnlaget fra dag 17. Det er Creos forståelse at dette er fordi man da kan kjøre utbetalingene igjennom allerede eksisterende utbetalingsløsning for sykepenger til selvstendig næringsdrivende.

I denne forbindelse er det avgjørende å få avklart hva som skal regnes som dag 1. Det har flere steder vært skissert at dag 1 skal regnes fra inntektsbortfall, og i så tilfelle må det defineres hva som menes med «inntektsbortfall».

Hvis inntektsbortfall skal forstås som dagen avlysningen av det kulturelle arrangementet fant sted, vil det for våre medlemmer kunne bli svært mange «arbeidsgiverperioder» (dag 1-16) da medlemmene kan ha opplevd å ha mottatt flere avlysninger over mange dager. Det må i

så tilfelle legges til grunn at «arbeidsgiverperioden» skal starte fra tidspunktet for første mottatte avlysning begrunnet med covid19.

Et annet alternativ er å definere inntektsbortfall som den datoen lokale eller nasjonale myndigheter la ned forbud mot kulturelle arrangementer. Dette kan også by på problemer i den grad de forskjellige musikere og kunstnere har hatt oppdrag i forskjellige kommuner med forskjellige tidspunkt for innføring av forbud. Bergen og Stavanger var for eksempel tidligere ute enn andre kommuner med å innføre forbud mot kulturelle arrangementer.

Hvis man skal legge innføringen av det nasjonale forbudet mot kulturelle arrangementer jf. Smittevernloven § 4-1 vil svært mange oppleve at inntektsbortfallet skjedde i forkant av dette, da avlysningene allerede hadde skjedd på dette tidspunktet.

- *På bakgrunn av det overnevnte foreslår Creo at dag 1, **skal regnes fra mandag 2. mars**, da våre medlemmer i stor grad opplevde å få avlysninger allerede fra dette tidspunktet på bakgrunn av lokale og nasjonale helsemyndigheters anbefalinger. Alle som innvilges kompensasjon etter denne ordning vil derfor ha krav på etterbetaling fra og med andre mars.*

Kombinasjon med andre ytelser

Creo ber Stortinget/NAV ta stilling til hvordan innvilgelse av den midlertidige kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende vil påvirke andre ytelser fra det offentlige. Det være seg dagpenger, omsorgspenger, uførestønad mm.

Behovet for avklaring gjelder også særalderspensjonister/pensjonister som har næringsinntekt i tillegg til pensjonsinntekt. Eksempelvis har Creo mange medlemmer med opptjening av særalderspensjon fra Operapensjonsloven, men hvor flere ikke har full pensjonsopptjening. Denne gruppen er derfor avhengige av tilleggsinntekt. *En løsning for denne gruppen kunne være å sette et totalt inntekts-«tak» på f.eks. 6G, og at den midlertidige kompensasjonsordningen først avkortes etter at dette nivået er nådd.*

Stønadsperiodens lengde

Creo mener det bør tas stilling til stønadsperiodens lengde. Altså hvor lenge man kan få innvilget kompensasjonsordningen.

Det er Creos klare mening at en stønadsperiode blir definert til 6 måneder, med mulighet for forlengelse. Årsaken til dette er at vi nå ser at avlysningene i kulturbransjen strekker seg for arrangementer til langt over sommeren. Hvis forbudet i smittevernloven blir utvidet til å gjelde en lenger periode vil vi også se på flere avlysninger.

Videre vil det ta lang tid å reetablere kulturbransjen etter at situasjonen er tilbake til normalen. Dette som følge av at flere viktige aktører, som konsertarrangører og eventbyråer, ikke klarer seg økonomisk i denne perioden, og således vil forsvinne. Creos medlemmer mister da arbeids- og oppdragsgivere for lang tid fremover, og det er derfor et behov for hjemmel til å innvilge forlengelse av stønadsperioden.

Annen inntekt under stønadsperioden

Det er et klart ønske at selvstendig næringsdrivende i kulturfeltet skal drive sine foretak i så stor grad som mulig til tross for myndighetspålagte forbud. Creo mener derfor at det bør avklares hvordan annen inntekt under innvilget kompensasjonsperiode skal innvirke på den enkeltes tildeling av midler fra kompensasjonsordningen. Dette kan være inntekter fra f.eks. digitale konserter, kurs eller seminarer. Videre må det tas stilling til hvordan inntekter fra kollektive forvaltningsordninger som TONO og GRAMO skal innvirke på enkeltes tildeling av midler fra kompensasjonsordningen.

Siden kompensasjonsordningens økonomiske omfang skal utgjøre 80 % av beregningsgrunnlaget, er det Creos syn at mottakere av kompensasjonsordningen skal ha muligheten til å tjene opptil 20 % av beregningsgrunnlaget før inntekt relatert til yrkesutøvelse går til avkortning av utbetaling. Videre bør det utredes om slik inntekt over 20% skal gå til avkortning av kompensasjonen. I så tilfelle bør det avklares hvordan denne inntekten skal rapporteres til NAV. Her kan en mulighet være månedlige meldekort til NAV hvor det innrapporteres inntektsbringende yrkesaktivitet. Et slikt meldesystem må, etter Creos mening, ikke omfatte yrkesaktivitet som ikke er inntektsbringende, da dette kan være vanskelige grenser å trekke for musikere og kunstnere.

Da mange av Creos medlemmer på kort tid har opplevd å miste store deler av sin inntekt, er det et presserende behov for en praktisk gjennomføring av den midlertidige kompensasjonsordningen som ble vedtatt i stortinget 16. mars. For på best mulig måte ivareta Creos medlemmer mener vi at de overnevnte problemstillinger/spørsmål må avklares av NAV/Stortinget.